

De termen 'natuurontwikkeling' en 'ecologische hoofdstructuur' bestaan nog niet zo lang.

Natuurbeschermers en boeren hebben er tegenwoordig de mond van vol, terwijl twintig jaar geleden nog niemand ervan gehoord had. Zelfs de nieuwste dikke Van Dale kent het woord 'natuurontwikkeling' niet.

Wat wordt er bedoeld met 'natuurontwikkeling'? Wie maakt waar de 'ecologische hoofdstructuur'? En wat zijn daarbij belangrijke discussiepunten? Over de romantiek van oerbossen en Schotse Hooglanders op een veldje in een nieuwbouwwijk.

Wanneer alle plannen doorgaan dan zullen natuurontwikkeling en ecologische hoofdstructuur zorgen voor ingrijpende veranderingen in het landschap, tot in alle hoeken van Nederland. Hiervoor zijn twee ontwikkelingen verantwoordelijk. In het denken over onze natuur heeft zich de laatste jaren een kleine revolutie voltrokken: de ideeën over natuurbescherming zijn geëvolueerd van het beschermen van een bijzonder dier of plantje tot de noodzaak tot het beheersen van complete ecosystemen. Daarnaast manifesteert zich de laatste tijd een fundamentele crisis in de landbouw. Gedwongen door milieumaatregelen en (wereld)handelsmechanismen staat het traditionele boerenbedrijf zwaar onder druk.

Duurzaam

De vroeger defensief ingestelde natuurbeschermingsorganisaties zijn zich actief en offensief gaan opstellen. Als tussentijds hoogtepunt in al deze ontwikkelingen presenteert de regering in juni 1990 het Natuurbeleidsplan. Onder aanvoering van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij wordt daarin uiteengezet, dat het slecht gaat met de natuur in Nederland, maar dat er wel wat aan te doen valt, mits we het groots aanpakken. Als hoofddoelstelling kiest de regering voor: 'duur-

natuur over, maar dat is 'algemene natuur': dezelfde soort bossen, dezelfde soort weilanden, dezelfde soort wegbermen. Een groot probleem is dat de huidige natuurterreinen vaak te klein zijn en te ver uiteen liggen om een gezonde uitwisseling van plante- en diersoorten te bewerkstelligen. De Ecologische Hoofdstructuur wil daarom voldoende grote natuurterreinen creëren met geschikte verbindingzones. De Ecologische Hoofdstructuur moet in 25 jaar gerealiseerd zijn.

Gebiedsvisies

In de praktijk betekent dit, dat vele bestaande natuurterreinen vergroot en nieuwe aangelegd worden. Daartoe wordt landbouwgebied aangekocht, zodat daar natuurontwikkeling kan plaatsvinden; in heel Nederland totaal 50.000 ha. Om situaties te creëren waarin een duurzaam voortbestaan van plante- en diersoorten mogelijk wordt, wordt per gebied gekeken welke natuur er het beste zelfstandig zal kunnen bestaan. Op basis van - op dat gebied toegespitste - ecosysteemvisies worden natuurontwikkelingsplannen uitgevoerd.

Voor de aankoop van gronden stellen rijk en provincie geld beschikbaar. Uiteindelijk zullen deze gronden overgedragen worden aan de toekomstige beheerders. Als belangrijkste beheerders opereren in Noord-Nederland drie provinciale organisaties (It Fryske Gea, Het Groninger Landschap en Het Drentse Landschap), Staatsbosbeheer en de Vereniging Natuurmonumenten. Deze organisaties hebben onderling afspraken gemaakt over de verdeling van de gebieden.

Een belangrijke rol is weggelegd voor de provinciale overheid. De provincies beoordelen de wensen van de verschillende natuurbeschermingsorganisaties. De toedeling van de hectares gebeurt op basis van gebiedsvisies en een begrenzenplan, die door het provinciebestuur worden vastgesteld. Bij het opstellen van gebiedsvisies en natuurontwikkelingsplannen is ook het consulentenschap Natuur, Bos, Landschap en Fauna (NBLF) van het ministerie van LNV betrokken. Over de activiteiten van al deze verschillende organisaties leest u verschillende artikelen in dit themanummer.

Natuurontwikkeling en ecologische hoofdstructuur

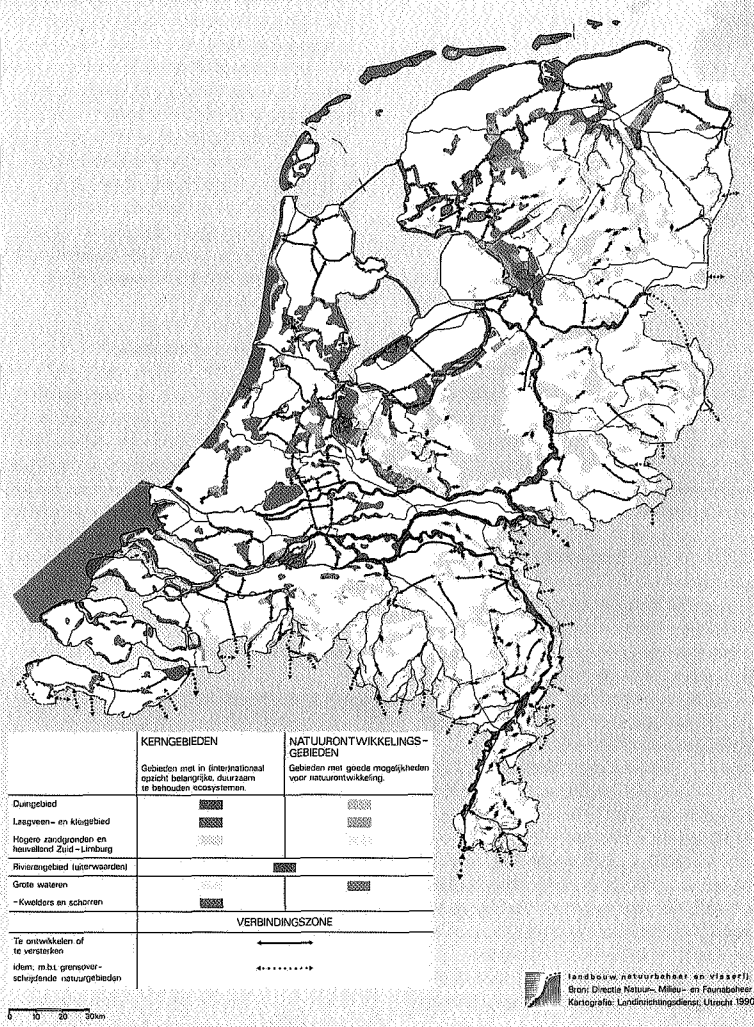
Romantisch, spannend of lekker oer

Kees Siderius

zame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuurlijke en landschappelijke waarden'. In het Natuurbeleidsplan wordt het begrip 'Ecologische Hoofdstructuur' (EHS) geïntroduceerd. Uit onderzoek blijkt dat het voortbestaan van vele plante- en diersoorten bedreigd wordt. Met name bijzondere soorten sterven uit wanneer er geen maatregelen worden genomen. We houden dan in ons land wel

Ecologische hoofdstructuur van Nederland

Het samenhangend netwerk van in (internationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen.

Kritische geluiden

Nu er in de komende jaren door de mens actief natuur 'gemaakt' gaat worden, is de discussie over hoe die natuur er dan uit zou moeten zien in alle hevigheid losgebrand. Wanneer je in een situatie niet uitgaat van actuele natuurwaarden, zijn er vele variaties mogelijk. Open landschappen of bossen en houtwallen, de nadruk op moerassen of zandverstuivingen, een biotoop voor kikkers of voor otters? Moet het landschap er weer uitzien zoals in 1850 ('romantisch')? Of zoals in het jaar 1200 ('spannend')? Of misschien zoals 20.000 jaar geleden ('lekker oer')? En maken we wel Nederlandse natuur wanneer er Poolse paardjes of Schotse Hooglanders aan te pas moeten komen om het op de juiste manier te begrazen? De meningen - zie de verhalen in dit themanummer - blijven verdeeld.

Door de instelling van de EHS dreigt weer een ander probleem: een scherpe scheiding tussen natuurterreinen en landbouwgebieden. De landbouw levert veel grond in en concentreert zich op een kleiner gebied. Natuurbeschermers hebben nu hun eigen terrein 'om te spelen' en boeren accepteren daarom niet altijd dat er nog kritiek is op hun manier van werken. Op vele plaatsen in dit themanummer wordt onderstreept dat deze traditionele kempanden eigenlijk meer zouden moeten samenwerken. Want naast het belang van meer en betere natuur hebben we in Nederland het belang van een leefbaar platteland. Nederland moet toe naar een landschap met interessante en gevarieerde natuurterreinen en met milieuvriendelijk werkende boerenbedrijven. Overal op het platteland moet het aantrekkelijk zijn om te wonen en te werken. Naast bijzondere en zeldzame natuurwaarden moeten ook bijzondere cultuurwaarden in ons landschap behouden worden. Boer en natuurbeheerder moeten daaraan ieder een bijdrage leveren. [18]